

Культура і Побут

№ 25

Субота 23-го червня 1928 р.

№ 25

Зміст: В. Бобинський. „Аполітичність“ літератури. — І. А. Зубковський. І. С. Левицький-Нечуй на Полтавщині. — І. К. Кабінет Радянської Літератури Інституту Шевченка. — Х. Гільдін. Колодязі. — В. О. Мицанинова. Пісні безпритульних. — Б. Сім. Нотатки про естраду. — А. Альф. Художня зміна. — В. Блях. Сонце й вода. — М. Я. Бібліографічна комісія Української Академії Наук і проблеми бібліографії на Україні. — М. Хмарка. Вірш. Вересень. Шахи й шахи.

„Аполітичність“ літератури

(Про західно-українські літературні угруповання)

Перед війною й після неї загально панував у головах західно-української інтелігенції погляд, дуже невизначений, що література не має нічого спільного з політичним життям. Хоч не всі були того погляду, що вона витвір «мистецтва для мистецтва», хоч під впливом кволого Грінченківського позитивізму були схильні визнати за нею значіння деякого корисного чинника в громадському житті, але ж думку про її тісний зв'язок із суспільним та політичним ґрунтом, відкидали із святим обуренням. Додавали в цьому певну образу для літератури та взагалі мистецтва. З цього боку не один камінець вивав на Франка за його яскраву «тенденційність», себ-то ідеологічну чіткість, атаки з цього боку в значній мірі причинилися до Франкових хитань і відходу від суспільно-політичного життя на старість.

Думку про аполітичність літератури силкуються ще й тепер боронити й культивувати деякі західно-українські письменники й критики, не бачучи повного банкрутства її.

Не гордяться нею, чи то її релігіями, навіть ті письменники й критики, що очевидяки тягнуть літературу на свою власну політичну базу. Роблять це ідеологи воєнничого фалшизму й шовінізму. Оперуючи туманною аргументацією, опертою на таких загальниках, як «дух нації», «український дух» і т. д., вони спекулюють на цій засидженій у інтелігентських колах думці про аполітичність, нагадують її по своєму, лають політичність пролетарської літератури Радянської України, не визнають за нею ніякої мистецької вартості з одного боку, з другого ж вказують на сутополітичну на ділі літературну продукцію своїх однодумців як на справжню й високо мистецьку творчість тому, що в ній неначеб то проявляється правдивий нефальшиваний «дух нації».

Але ж цю легенду про аполітичність літератури розвіває найкраще саме життя.

Західно-українські землі, потрясені й зворушені світовою війною, опісля—визвольною національною і вікінці революційними рухами на соціальному тлі,—вікінці опинилися в орбіті країн з капіталістичним ладом.

В умовах тимчасової стабілізації цього ладу на наших землях теж позначилися усі її супровідні симптоми: зміцнення реакційних течій, ріст клерикалізму, загострення

класових суперечностей, політична гра на національному питанні і т. інш.

Все це яскраво відбилосся між іншим теж і на літературно-мистецькому житті і на самому характері літературної продукції. Тим самим, саме життя розвіє, де далі більш, туманне уявлення про аполітичність літератури.

В літературному житті Західної України воно проявилосся теж під організаційним оглядом.

Кожний відтінок політичної ідеології має тут свої організаційні осередки—журнали, видавництва й т. п.—і довкола них гуртує своїх письменників, своїх критиків та мистців.

Надто тісні рамки нотатки не дозволяють нам освітити процес диференціації літературних угруповань за ідеологічними течіями в його динамічному оформленні і змуснуть задовольнитися статичним зарисовуванням його останнього, сучасного етапу.

На найправішому крилі тих угруповань стоять: клерикали й воєнничі націоналісти.

Група клерикалів начислює імена: Костельника, Семчука, Ниприцького, Лімниченка, Петрійчука, Назарука та Монтрезора. Можна сюди причислити ще й Богдана Лепкого.

Характеризує їх силкування стати на ґрунті християнсько-католицького світогляду, на становищі оборони старої моралі, ерархії. Дехто з них хоче об'єднати католицизм із воєнничим націоналізмом з підтонами соціальними—другі пишуть описову або любовну лірику в суміш із релігійними мотивами, а всі силкуються бути модерністами під формальним оглядом. Нагрицький впадає в декаданс.

В теоретичних виступах ця група ставиться агресивно до найбільшого ворога: класової ідеології пролетаріату, бачучи, що з цього боку їй загрожує найбільша небезпека. Вона й пише про їх шукати опори в вироблених, готових, близьких їм політичних системах, виразником яких є для них монархізм гетьманського крою. Тому до групи пристає і такий поет, як граф де-Монтрезор. Тому ми сюди причислимо й звеличимо гетьманських традицій Богдана Лепкого.

М. Хмарка

Вересень

Келех солодкий я сповнив до краю:—
Осінь задумна блукає по гаю.
Осінь золотить зелений намет,
В прозелень вираплений мед.
Скоро вже можна спочити й заснуть.
Майже закінчена путь.
В небі заграли пташинії зграї.
Осінь—у гаї.

Цікаве теж, що в парастаочій тепер внутрішній боротьбі між «східниками» та «західниками» греко-католицької церкви, літературний молодик тієї групи став на бік «західників», знайшовши тут широго союзника у колишнім радикалі Назарукові. Літературний орган їх «Поступ» і видавництво «Логос».

«Східники» мають єдиного літерата—Костельника, поета і критика.

Другою найправішою групою є об'єднаний під покровом «Літературно-Наукового Вісника» гурт письменників-націоналістів: Маланюк, Кара, Кучабський, Стефанович, Ромен, Кравців, Карашевич, Гомзин і їх ідеологи Домцов, Іваненко й теж Маланюк. Ті ж письменники видають на еміграції «Національну Думку», що на її ґрунті до них приєднався комуністичний соціаліст, що сильно еволюціонував на право, Олесь Бабій.

Це група письменників хворобливо перенервованих на точці всього, що національне.

Проблеми національної культури та свідомості нації вони силкуються розв'язати на ґрунті ідеалістичного розуміння історії. У них інтуїція переважає над розумом, вони силкуються відокремити від всього матеріального якусь ідеальну квінтесенцію життя нації, її духа, і шукать шляхів до її перетворення шляхом пластичного пригнічення того, що не маючи матеріальних прикмет пригніченим бути не може. Нагадують когось, хто вчувши, що писмо людини є виразом її розумової структури, для перетворення її вважав би достатнім працювати над зміною самого лише письма. Те позитивне, до чого вони долумуються чи радше доходять інтуїцією, зникає, нівелює саме ця безґрунтовність, відірваність їхніх міркувань від реального життя. Звідси їх захоплення для безумовного пориву, їх шовінізм і аристократизм, їхні симпатії до кардинала Мерсіє й співця брутальної сили Монтрезора.

Між «вісниківцями» безперечний і значний поетичний талант мають Маланюх і Стефанович, цікаві теж ідеалістичні філософічні нариси Іванейка.

Найбільшу групу складають письменники, представники тієї дрібної буржуазії, яка не додумалася до своєї, хоч би й поганенької ідеології, і неспроможна акліматизуватися в новий, вже готовий.

Частина з них прихильники чистого естетизму Рудницький, Іван Крушельницький, Павлусевич. Частина поринає спогадами в минуле, силкуючись вижитися в історичних романах. Сюди теж належать імена Кудчинського, Будзиновського, Шкурмеляка, Турянського, Сказинського, Островського, Яворовського, що їх ані ідеологічно ні формально, ні що до психологічного поглиблення не мають свого виразного обличчя.

На дрібнобуржуазному суспільному ґрунті стоять теж письменники, що силою свого таланту піднялися понад мури кастового свідогляду і через свій гуманітаризм, запіднений глибоким розумінням внутрішнього життя людини, дали твори тривкої вартості. Сюди належать три жінки: Кобилянська, що про неї годі тут згадувати кількома словами, ніжна маларка психологічних процесів Григорівна і цілком молода поетеса Галя Мазуренко, нова в українській поезії своєрідним, міжним, а проте глибоким гумором. Тут слід згадати теж Опільського, а також Кміта, Чайковського, Антона Крушельницького («Рубають ліс») й Маркова, від яких можемо перейти до групи селянських письменників, що стоять вже на лівому крилі літературного фронту.

Склад цього лівого нашого сучасного літературного фронту як найкраще характери-

зує сучасний стан вияву творчої сили трудящих мас західно-українських земель.

Чітко окресленого характеру досягла тут тільки творчість, що вийшла з шутра селянства.

Найбільшими сучасними письменниками нашими є Стефаник і Черемшина*)—два селянські письменники—(крім Кобилянської—теж поетеси селянського життя). З того ж ґрунту, що вродив цих двох взлетів, виростають на наших очах такі свіжі й надійні таланти, як Матіїв-Мельник, Козланюк і Марчук.

Пролетарських, робітничих письменників у нас покищо нема. Є тінь Франкового генія, але традиції його «Бориславських» оповідань досі не підняв ще ніхто.

Є гурток письменників, що стоять своєю літературною продукцією близько до пролетарських мас, робітничих і селянських, ставлячи її в службу їх визвольних прагнень. Це—Тудор, Масляк, Павлюк, Галан, Танська, Гренджа-Донський, Бобинський.

З них на особливу увагу заслуговують Тудор і Масляк, перший—один з найоригінальніших оповідачів нашого часу, другий—поет полум'яного патосу і чіткого соціального сумління.

Ліве, селянсько-пролетарське крило—об'єднується довкруги журналу «Вікна», що крім згаданих починають гуртувати теж багато невідомих досі селянських і—навіть—робітничих письменницьких сил, що на них можна покладати певні надії.

В. БОБІНСЬКИЙ.

*) Черемшина, відійшовши від нас так недавно, — ще довго мусимо вважати його за сучасника.

ВІКНА. Література — мистецтво — критика. № 4, Львів, 1928 рік. Перший рік видання. Видавець і відповідальний редактор Василь Бобинський.

Віля журналу «Вікна» починає гуртуватися тісне коло молодих письменників Західної України, що їх симпатії на боці Радянського Союзу.

Черговий 4-й номер «Вікон» вийшов вже як журнал на 2 друкованих аркуші.

«Сьогодні ми виходимо в світ зміцнені рядами нових товаришів праці. Прийшли вони до нас від плуга і вартата, зі шкільної лави з-поза тюремних ґрат, прийшли зі всіх усюд, з нашої західно-української землі... Прийшов їх гурт невеликий, але ми знаємо, їх буде більше. Бо ми знаємо—не мала наша сім'я пролетарська, не мала наша майбутня нова республіка.

Вони аби вчули про нас,—прійдуть. А тоді ми певним кроком підемо до наших пригноблених похнюплених братів, ми—кість від кости і кров від крові пролетаріату. Підемо з кличем: «Нова республіка—гряди!».

Художній відділ № 4 «Вікон» містить поезії Юрія Масляка, Антіна Павлюка, Івана Михайлюка т. інш.; невеличку новелку Степана Тудора, молодого й дуже здатного письменника,—«Мати», етюд Василя Марчука «Жертва вечірня» і п'єсу Ярослава Галана «Дон-Кіхот з Етенгайму». Статті В. Бобинського знайомлять західного читача з станом літератури на Радянській Україні та літературними угрупованнями на Західній Україні. Журнал ілюстровано знімками із картин Василя Касіяна.

Колодязі

(Уривок з новели).

Щойно перепочили села від лихого сипняка, щойно зрили тисячі свіжих могил старі цвинтарі—тепер лише довідалися всі, що бандити забрали останні гроші, зайняли останню коняку.

А поле чекає. Шумлять овіві колоски, голоно клануться жемчужини. Але кволі старі і сипляк скосив молодих та дужих. День-у-день темніє білий ове, бурють золоті колоски шпелі і все дужче тліє душа сум. День, другий, і пропаде, згорить увесь хліб.

...Ми заставили все, ми продали останню сорочку, роздобули в сусіди воза і вирушили до найближчого містечка—на недільний базар купувати коней. Я—на передку, з правого боку, висівши ноги—мої двоюрідні брати—Мотел і Залман, з лівого—Іойлек Карпат, адоравло років за тридцять, але білий, як молоко. Від довголітньої служби в царській армії лишилася йому пара засмалцьованих кавалерійських штанів з червоним кантом, а від імперіалістичної війни—півтори ноги і тяжке отруєння газами. Слова в Карпатах викидали по одному, глухо, з надриком, неначе потайний хлипок замикав що разу його дихання і зикадав із горлянки важкі уривчасті звуки. Після кожного вигукеного слова, він сопів, як гуркав, часто витирав піт і безуважно розповідав про героїські подвиги, що їх він ві сзаво давівію творив у Карпатах. Шо разу він прирашував ці подвиги, вигадував нові страхотти, червонів, захлискувався, молодів, жвавішав. І вдавалося — в цих випадках історія шу-

кав нагороду і втіх за відірвану ногу, за отруєння легенів, за дочасно побиблуду голову.

Поруч Іойлека сидів Іцек-Мендел—сільський соцький, карлик з маленькою, втягнутою в плечі головою з рудувато-брудною рослинністю. Підстрижені вуса й добродушні зморшки коло очей надавали йому вигляду старої малпи, що всміхається.

Десять разів мінялася на селі влада, але не змінявся Іцек-Мендел. Лише замість бляхи «соцький» надівав іволі на рукав широку стрічку з надписом «міліціонер». І нарешті зовсім збожеволіли дні, ріжними шляхами налітали—сьогодні білогвардійці, завтра махнівці, післязавтра бандити, Маруся, а то раптом випадковий партизанський відділ. Набридло Іцек Менделові міняти стрічку на бляху, бляху на стрічку, набридло гадати, яка влада на селі буде завтра.—Нехай хоч голову собі звернуть, аби тільки плата була за мною. І Іцек-Мендел одночасно носить на грудях бляху, з витисненим словом «соцький» і на рукаві—стрічку міліціонера. Однак, зараз це не сподобалося Мотелеві і той причипився:

— А ну окладай Іцек-Менделе обидва значки. На низькому лобі Іцек-Мендел виступили товсті жили, неначе довгі дощові червяки. Праве око швидко заморгло, неначе хоче зібрати сонні думки до правого виску, а вони, як на змість усе розбігаються.

Після довгих роздумів Іцек-Мендел вирішив, що скинути обидва значки йому не слід: час неспокійний, в дорозі може трапитися, що

зустрінешся з п'яною селянською ватагою, з буйною зграєю молоді, а може статися і з бандитами. Банди... давно пітвила мозок ця думка, але жартами удавано-веселим базіканням намагалися її відігнати. І пригадалося раптом, як заперли махнівці півсела в коморі і підпалили комору з усіх боків. І згадали, як банди Соколовського три доби бешкетувала на селі, пвалтувала жінок, зиріжала молодь, прив'язала вчительку за косу до кінського хвоста і з мертвим тілом поскакала в поле.

Іойлек здриннувся, засмучений почухав потилицю і сказав:

— Ех, узяти б з собою хоч би шару добрих пворенів.

Нічого—заспокоїв його Залман,—від наших з Мотелем кулаків теж не буде добра йому. Адже з нами «крючок»—Іцек-Мендел. Тільки не осоромся чуєш ти. Хоч на душі похолоде, а фасон тримай.

Малпочка добродушно усміхнулася і короткими, зігнутими, як зубці прабель, пальцями стала чесати борідку.

— Фасон? Адже ж я Іцек-Мендел.

Іойлек Карпат скрутив цигарку, важко і хрипко закашляв і почав щось базікати про те, що як тільки червоні прийдуть, він кине все, запашеться до кулеметної команди і стане косити праворуч і ліворуч.

...Сонце з білого неба шекло душною спекою і густі високі хліби стояли застигли, в сонній немочі. Нікому не хотілося балакати. Ми сиділи мовчки, в думці прикидали врожай на кожній десятині і покурювали махорку.

Коло шершого колодязя ми зупинилися, одв'язали відро і збиралися напувати коней. Раптом із тугих хлібів вискочила чотирьох бандитів, наставили на нас револьвери.

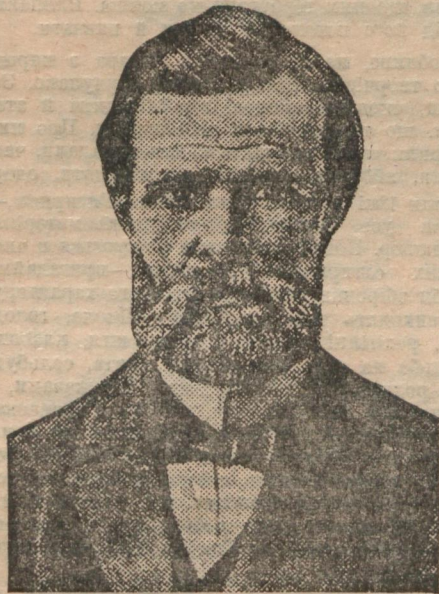
І. С. Левицький-Нечуй на Полтавщині

(Уривок зі спогадів)

В 1865 р. я вступив учитися до Полтавської духовної семінарії і застав її вже зовсім не схожою на ту колишню «бурсу», що її так яскраво змалював Поміловський. Ліберальний дух 60-х років зачепив тоді і це притулище духовних чад. Серед семінаристів були вже тут і таємні від свого начальства гуртки, що переслідували мету самоосвіти і мали зв'язки з такими самими підназйальними гуртками. Тут в складку передплачувано такі ліберальні в той час журнали, як «Отечественные записки» і «Дело». Семінаристи захоплювалися статтями Писарева, Шелгунова, Португалова; в запалом читали Добролюбова, Бєлінського, студіювали потім Флеровського, Ласала. Звичайно, все це доводилося ховати від зіркового ока семінарської інспекції, що часто робила труси на квартирах учнів, і коли знаходила що небудь подібне, то конфісковувала й карала власників цієї забороненої літератури.

Вчительський персонал застав я тоді в Полтавській духовній семінарії дуже добрий. Переважно це була молодь, надіслана сюди по скінченні нею Київської духовної академії. Серед вчителів був і вчитель письменства та історії літератури, що прийшов в 1865 р. — Іван Семенович Левицький, опісля відомий український письменник — «Повістяр», що писав під псевдонімом «Іван Нечуй». Читавши нам протягом двох років (1865—66 рр.) історію літератури, він завжди дуже цікаво характеризував напрямки то чи іншого письменника, як чужоземного, так і руського, і особливу увагу звертав на українську літературу, при чому твори деяких авторів він читав нам у класі. Пам'ятаю, як Іван Семенович, висвітлюючи напрямки поетичних творів Шевченка, почав читати нам його «Три тополи». Маленького росту він сидів не на стільці, а на столі і з захопленням читав. Учні сиділи тихо й слухали. Раптом в коридорі вдарив дзвінок на переміну лекцій, а Іван Семенович усе далі читав... Несподівано з задньої лари пролунав досить грубий і досить гучний голос якогось камчадала: «дзвінок б'є»... Іван Семенович з сумом спустивши вину на коліна і підвівши голову в напрямі крикуна, спитав: «б'є»? І додав з гіркотою: «побила б тебе лиха година»... Вся класа зареготала, залпескала і прохотала читати далі. По скінченні читання, коли Іван Семенович вийшов з класу, семінаристи зробили крикунові ту «свєселєнскую смазку», що про неї колись розповідав Поміловський.

Іван Семенович Левицький любив давати нам писати «сочинєніє» на різні теми, як дома, так і в класі. В мене й досі збереглися мої семінарські «сочинєніє» на теми, запропоновані ним. Вони були такі: «Чому учневі треба читати книги», «Яке життя краще — сільське, чи міське», «Становище жінки за народними піснями», «Залишки поганства за пісню «О полку Ігореве», «Характеристика осіб, виведених Тургенєвим в його романі «Рудин». Часто

давав він теми для белетристичних оповідань, наприклад, «Синій злидень», «Полтавська осінь», «Появлення холери в місті Н.» та інші. Тим, що йшли на літні вакації і рідняні святки Левицький пропонував описати «Релігійні вірування та обряди простого народу в рідняні святки, на Івана Купалу» і т. д.

Ми, учні, на початку знайомства нашого з Левицьким не знали, що він українофіл і ось в числі тем, для шкільної писемної роботи одного разу він дав і таку: «Смерть селянської матері і значіння її в селянській родині». За одну годину я написав на цю тему цілий аркуш і, не переписуючи, подав його. Я змалював дуже бідну селянську родину, хорого чоловіка, хору дружину його, що була при смерті і четверих малих дітей. Всі їхні розмови

поміж собою і з сусідками їхніми, що відвідували хору родину, допомогали в господарстві, я подав українською мовою і сподівався неприємностей через це. Бо ж семінарське начальство уже раз було зробило нагання за це. За кілька днів Ів. Сем. приніс наші роботи, щоб роздати їх нам, і сказав: «Я хочу прочитати вам дуже хороше оповідання одного з ваших товаришів» (прізвище не сказав) і почав читати, несподівано для мене, мій рукопис. Прочитавши, він додав, що в цьому оповіданні йому «дуже подобається те, що автор так тепло, гарно й правдиво змалював гарне відношення до хорої, співчуття лихові чоловіка її та дітей з боку сусідок-селян». «Найпростіший нарід таким і в дійсності є», додав Іван Семенович.

Ось тут лише ми й побачимо, що він належав до тих народолюбів, 60-х років, що тоді вже ідеалізували селянські маси і покладали на них, з розкриттям, великі сподівання. Це дуже зблизило нас з Іваном Семеновичем і потім ми дуже полюбили його, часто заходили до нього до дому, він частував нас чаєм, давав книжки прочитати, розмовляв з нами на різні теми, зачіпав різні питання, питання того часу. А надто багато розмовляв з нами Іван Семенович з приводу нових земельних установ, що тоді виникали, і висловлював свої побоювання, щоб дворянство не прибрало б до своїх рук диктатуру й туг. Тоді, говорив Левицький, від такого земства селянству не покращає.

І. С. Левицький пропагував поміж семінаристів не обмежуватися навчанням у семінарії, але підготовлюватися і йти далі вчитися до університетів. Завдяки Левицькому та іншим молодим викладачам семінарії, що радили далі вчитися, багато з учнів у кінці 60-х років і на початку 70-х пішли вчитися до Київського університету і деякі з них, так: Тр. Біленький, Ір. Житецький, Ор. Левицький, зробилися потім активними діячами української «громади» і визначними науковими робітниками на Україні й організаторами українських гуртків, як у Києві, так і по інших містах. Деякі з них влаштували комуні робітничі і хліборобські. Ір. Житецький, наприклад, підтримував теслярну майстерню, що на побудовання її він зібрав тисячу карб.

І. С. Левицький недовго прожив у Полтаві. Семінарію він залишив, здається, в 1867 р. і подався на південь вчителювати в якійсь то гімназії. Опісля того я з ним уже не зустрічався, але в 70-х та 80-х роках зачитувався його українськими белетристичними творами.

І. А. ЗУБКОВСЬКИЙ.

м. Миргород.

— Руки вгору!

Іцек-Мендл сховився за свою бляху і хотів щось заперечити, але не встиг сказати і двох слів — туля розстроїла йому череп і він закрівавлений упав на землю.

В розстріляній тиші я почув ще як заскреготав субами Залман, як задріжало і зарипіло в його піднесених руках відро, з глухим стогном упавши на голову бандита. Той, як п'яний захитався, сів, і сплющене відро на мить лишилося в нього на голові, як залізений ковпак блязня.

Близько моїх вух раптом пролетіло кілька куль. Продзвигали, як стривожені бджоли. Я почув тільки — щось колюче мені в груди, з лівого боку неначе тупа голка. Але від цього уколу я миттю одсахнувся, потім ступив вперед і впав лицем до землі. Недалеко від мене Іойлек обома руками схопив повітря, дерев'яна нога його повила по землі, ніби ринула коло і як підкошений — впав мертвий. Але голова його, як шрунний м'яч, відкотилася від землі і з закрівавлених, затінених губ вірвалося якимось неагравне бурмотіння.

Секунди біжать... Я відчуваю, як з мене тече щось тепле, лишке. Важче тіло, скучо члени, чорні в очах. Іойлек мертвий, Іцек-Мендл увесь в крові дрига ногами, хоче підвестися і знову падає, а Залман увесь під вогнем бандитів. Могутнє тіло Залмана сніється після кожного пострілу, рука стискає нову рану, ніби укус бджоли, але Залман не випускає з рук сплющеного відра. Як божівільний, настунає на бандитів, що стріляють, і б'є відром по голові, б'є їх, б'є. Я рачки підповзаю до бандита, хапаю його за ногу і зубами віддаюся в неї до крові. Сильний удар по голові — я лечу кудись в бік. Жер захив моє обличчя.

Але я бачу, як Мотель притиснувся до колодязя здоровенного бандита з багровою плямою на правій щоді і душить. Другий бандит випустив уже в Мотеля всі кулі і б'є його револьвером прямо по голові. Струмком тече кров і Мотель, вчепившись бандитові в горло — дивиться на нього очима, що їх затуманює вже смерть, і душить, душить.

Я раптом рванувся з місця, кинувся у високі хліби і став тікати. Кругом стрілянина. Чудне дивляння — не то кулі, не то колоски прокинулись. Я біжу — затискую рану обома руками, між пальцями тече кров. Не чує биття серця, не можу опинити подиху, падаю, встаю і знову біжу, біжу. Раптом, зовсім близько коло самого шляху, рип воє... Ово? Бандитська погоня? Я аупинився, сховав голову в колоски. Дивлюся небачучими очима і слухаю. Кожною часткою істоти слухаю рип воє. І відчуваю, як члени оковує важкий тягар, як щось примічує, притинає мене чим раз нижче до землі.

Якщо випаді тепер — ніколи не підведуся. Знов зібрав останні сили підвів голову і недалеко побачив напівнавантажено гарбу.

— Ілько! Мій старий товариш, Ілько Касян аупинив коней і алякано віскочив з воєу.

— Там, коло колодязя — показав я рукою в далечінь — там вбивають.

І впав коло воєу.

Я чув тільки, як Ілько розняз мої стиснуті зуби, влив у рот трохи води, когось сильно алялав і рушив у путь.

Прийшов я до пам'яті лише в Ілька Касяна на лежанці. В кутку коло йогои бляма лампадка. Гална, дружина Ілька, годую дру-

дую дитину, а сам Ілько стоїть коло мене з кухлем молока.

— На, браток, євробни трохи.

— Не хочу...

— Пий, ший, а не то ноги простягнеш.

Я ковтнув два-три рази. Помітив великий синяк під оком Ілька. Присягнувся, що цієї синьої гулі в нього раніше не було. Давно, колись, коли ми з ним були з науці у шевця, вкупі спали на донці, в правилдом у головах — хазяїн вдарив його колоткою... Але ж то було взимку, не шестісто високе жито і Іцек-Мендл з нами не їхав і я нікуди не тікав. А куди і чому я справді тікав?

— Ілько, а куди я тікав?

Я знову почув на гарячому лобі його холодну шерпаву руку і знов затрусився з пропасниці.

Х. ГІЛЬДІН.

(Переклад з єврейської мови).

Хаїм Гільдін — один із найвидатніших сучасних єврейських пролетарських письменників. В літературі він працює з 1912 р. Перу його належить низка поем, віршованих творів, оповідань і повістей. Серед них найвідоміші «Передзвони молота», «Коло Давіда», «Колодязі», «Гална», «Зинсоване свято», «Комунари». В даний час письменник працює над великим романом «На кривавих шляхах».

Гільдін — один із перших вів в єврейську поезію робочі мотиви, мотиви бадьорої праці й боротьби.

Він стоїть на чолі єврейської секції ВУСІНУ і є редактором журналу єврейської пролетарської літератури «Проліт».

Кабінет Радянської Літератури Інституту Шевченка

Справа збирання новітніх матеріалів літературного характеру до цього часу на Україні не була налагоджена. Але ці матеріали, показуючи інтереси творців, засоби праці, процес думки, характер обробки стилю й т. інш., часто дають чимало односторонніх даних, в порівнянні з опублікованими редакціями того чи іншого твору письменника.

Коли тепер дослідник вивчає Пушкіна, або, що, трапляється, що він одшукуює варіанти, кращі ніж вийшли з під червоного атрамента цензури. Навіть маємо спеціальну теорію критики поетичного тексту, наново нещодавно переплінуто Г. Винокуром. Можливо, що повільному дослідникові в оригіналі частіше доведеться відшукувати гірші редакції. Але таку роботу так доведеться провадити. Вона бо вперше зробила письменство утвором представників мас для тих же мас. Хай там не буде вельми високої культурності, але це ж лише школа. Десять років учоби під гарматними пострілами, навалюю непи, дискусіями й памфлетами, не без особистих випадів — але ми врешті вже маємо поважні кадри письменників. І який-небудь архів «Червоного Шляху»

1923—25 р. тепер уже надзвичайно цікавий матеріал. Де-хто з поетів, арозумівши вагу своїх бруднів, хоронять уже їх по сейфах, — це капітал. А яка безліч віршів і оповідань, що могли б колись прислужитися й де-що з'ясувати, іде до реакційних копійців! Відомо, що навіть А. Франс туди відправляв значну кількість свого листування, рукописів, заміток, і лише опритні гості з Америки їх іноді рятували й навіть друкували для власної користі.

Отже, ми — проти необережного поводження з рукописами чи навіть працею друкарниць, що пишуть під диктовку — це ж усе історія, хай і з помилками нелітературного походження!

Тому, ми можемо тільки вітати Кабінет Радянської Літератури Інституту Шевченка, що розпочав цікаву колекціонерську роботу, яка вгодом перетвориться на дослідчу. Він уже почав збирати матеріали й має де-що цікавого. Треба виділяти з Центр. і окружних історичних архівів усе, що стосується наших пролетарських творців, яким траплялося бувати у руках денікінців, як напр., В. Чумака, одшукати різноманітні матеріали офіційного порядку,

що характеризують діяльність В. Еллана, як суцільної фігури поета-промайданця.

А море народних оповідань у колах, де знала тих чи інших письменників, де творять живу легенду про Остапа Вишню, де по-своєму оцінюють нову літературу й самі виправляються в шовелі й прові, хоч би й для стінгазети, чи для лекції української літератури в трудшкіль, де пишуть ольжовські дописи, що часто межують із художністю, — це теж матеріал, що ним гербувати ще можна. Навпаки, — слід його поважати, цінити й вивчати.

Особливо, нагально стоїть справа з народною творчістю. Щезли Махно, Чучупако, Зелений, численні місцеві герої-бандити й атамани, що тероризували свої округи. Про них говорили, про них навіть пісень складали, частушки, яблучка, розповідали анекдоти, одержували їхні накази, припечатані п'ятирнею, — це ж усе історико-літературний матеріал, фольклор. Новий побут теж фіксується в численних сатиричних пісеньках, — пригадаймо хоч би вірочки частушок масового характеру, що виходять тепер в СОРР. Школа, голод, НЕП, релігійні чудеса й оновлення, класова боротьба на селі, революційні свята, сельбуд, нова родина, — це все зв'язано з переказами, з побутовими оповіданнями, піснями, приказками, дотепами й гострими словами, — що вони нерідко неповторюються в інших місцях. Коли б їх вчасно й точно, з інтонацією, з наголосами, з мотивами записати, ми б мали цілий скарб. Правда, подібну роботу вже кілька років веде Етнографічна Комісія УАН, що видає

«Етнографічний Вісник» і Фольклорна Секція ГАНУ, що видає спеціальний «Художественний Фольклор», але це краплина в морі. Тільки тоді, коли кожен місцевий культурний діяч почне свідомо вивчати свій район, округу, коли вчитель за допомогою учнів збере, хай примітивні, але з перлистими зєрнятами, матеріали й, коли етнографічний відділ місцевого музею замість, чи поруч його місцевих мамутич і алакити гетьманової Полуботка, чи Кочубевої сорочки, зуміє належно поставити відділ усної творчості, серйозно, дбайливо, всебічно, з свідомістю серйозності завдання, пригати численні місцеві рукописи, не лише ірмології XVII ст., а й учнезі зшити сучасної народної творчості в різних видах, — вони виконають своє пряме завдання.

Правда, Інститут Шевченка сподівається, що вгодом він матиме кадри численних кореспондентів, але... коли то буде. А земля трутить, а воли йдуть, а фольклор щодень, щомісяць, щорік міняється, бо нові часи кличуть до нових пісень.

Потрібний масовий журнал сучасного фольклору, в якому можна було б подати побутові матеріали й масову пісню, життям створену, лише в раціональному доборі.

Кабінет Радянської Літератури Інституту Шевченка лише починає жити, але його слід підтримати й кадрами робітників, і матеріально, бо його справа корисна й потрібна для науки.

При кабінеті вже розпочали працю комісія живого слова, архівна, читачівства та семінар вивчення літератури.

Всіх, хто хотів би встановити з ними зв'язки, прохують звертатись на адресу: Харків, Інститут Шевченка.

І. К.

Нотатки про естраду

Що — жинва для естрадного актора. Естрадник — кустар, одиниця у театральній галузі. Взявми він звичайно або ж виступає в закладах Нархарту, переважно пивних, або ж переходить на зовсім іншу роботу. Зрідка буває, запросять його на гостинний виступ до клубу. У всякому разі взявми естрадник постійний відвідувач Біржі Праці.

Інакше влітку. Широко розчиняють двері садки, відкриваються спеціальні розваги і т. д. Отут естрадник найбажаніший гість. Хтоб він не був — куплетист, жонглер, оповідач, художник-моменталіст — його фак розважати влітку публіку.

Не доводиться говорити про важливість естрадного мистецтва: воно потрібно, його треба розвивати, йому треба допомогати. Про це говорилось не раз. Найголовніше естраду треба взяти під контроль. А чи зроблено у нас щонебудь в справі виховання естрадника, поліпшення його репертуару, щоб естрадник став радянським, забув свої колишні шантажи, де переважно провадив свою роботу?

Можна з певністю сказати нічого по цій лінії не зроблено... Естрадник майже безконтрольний, бо він кустар-одинак, не має певного місця роботи. Сьогодні в Одесі, завтра в Києві, а по-завтра в Харкові. Пут у вівторок виступає в

Пісні безпритульних*)

Явище масової безпритульності вже губить свій гострий характер. Ми не рік — два і лами держави, за допомогою радянського суспільства ми відкидаємо цей соціальний звих, що боліло спадщину минулого.

Що ж лишилося після безпритульних? Чи вже ж лише купа брудного лахміття та обивальський гнів за вирвані сумочки й грєбінці?.. Отже це є соціальне явище, хоч і негативного порядку: воно утворило певний людський побут, ніде не зареєстровані норми поведінки, ніким не регламентовані закони й ні в якому журналі не оголошені літературні гаси.

Життям безпритульних цікавилися педагоги, громадські організації та письменники, ерга за уважливим етнологом**) та істориком літератури, що схарактеризували б особливості цього своєрідного соціального організму, його культурні, чи переважно художні потреби, матеріал і засоби їх задоволення.

Безпритульні мають своїх поетів, сатириків, визнаних співаків, танцюристів та музик, але не легко цей матеріал видобути. Як що безпритульний «на волі» він зрідка щось буде при вас співати, хіба «копійчик» «жалісну».

*) За матеріал до цієї замітки стали авторіві пісні, що були ним зібрані на Харківщині. а також матеріали «Етнографічного вісника» Академії Наук.

**) Етнолог — вивчатель побуту.

пісню, коли жебрав. Інших пісень він не запіває, бо не пустить «пштімпа безрогого». *) в свій інтимний куточок. В інших умовах, коли безпритульний стає з «дикого» «свійським», то від нього можна де-що здобути; перебуваючи в реформаторії, колекторіві, колонії, він не швидко розлучається зі своїми смаками і звичками, тому і можна вже там від нього почути щось цікавого.

Ряди безпритульних постачають різні соціальні угруповання: сільський хлопчик-сирота, що йому не знайшлося місця на селі, син робітника, який вмер чи кинув родину, дитина в інтелігентній родині, що її потягло до «вільних бурлак» — безпритульних; представники всіх цих угруповань приносять з собою свій матеріал: знані ними вірші, українські пісні, старовинні романси, місцеві пісні, — до цього запасу швидко прилучається матеріал нового оточення: владійські пісні, тюремна лірика, пісня в естраді пивної, «модна» вулична пісня, а також традиційний специфічний матеріал що його засвоїли безпритульні й за традицією передають одне одному. Не лише заповнення, але й власна оригінальна творчість утворюють пісенний фонд безпритульних, як от, наприклад, пісня про Зміївський реформаторій, що її почав записати цього року в Зміюві:

«На українській южній равнині
Близ столиці єсть город Зміюв

*) Пштімп безрогогий — незгодий

Там стоїть реформатор понині
Інститут малолетніх ворів. *)

Там згадується про важке життя в реформаторії, тюремний режим «ділектора-монарха», «палачей» і кінчається доріканням:

«Посмотріте на блідніє лица —
Там написан укор палачам».

Річ в тому, що Зміївський реформаторій для неповнолітніх правопорушників належав до Наркомвнудисправ і там заведено було режим бунровський; звичайно, для дітей це було затишко і їх протест впливав в наведеній пісні, написаній вихованцем Ніциком, особи популярної і поважаної серед товаришів. Схожі пісні, місцеву творчість ми знаходимо й в Москві, й в Києві, й в Одесі, — найбільшого це критика порядків виховавчої установи, де вони перебувають.

В репертуарі безпритульних є пісні, що мають спеціальне призначення: «вогнать в слезу» — це такі пісні як от прикладом:

«Здесь в саду при долине
Громко пел соловей
А я мальчик на чужбине
Позабит от людей»...

Далі все поширюється жалібні мотиви: сирота, нема щастя-долі, голодує, нема ласки, всім чужий, не може вже так жити далі.

«Вот умру я, умру я,
Похоронят меня
И никто ж не заплачет
Над могилой моей
На мою на могилу
И никто не придет,
Только ранью весною
Соловей пропоют».

Жалісні слова і мотив вивертають копійки *) Запис зроблено за фонетичним принципом — так, як говорять В. М.

театрі комунального парку, в середу вийдуть до робітників на околиці, в четвер обслуговуватимуть вбоги і т. д.

Найкраще про естрадника можна судити на перекваліфікації. Як відомо наші естрадники, щоб мати право виступати, повинні пройти кваліфікаційну комісію. Ось підемо туди. Адже як тут естрадники складають іспит на право розважати трудящих. Безперечно тут на іспиті вони виконують свій кращий репертуар.

В залі клубу Робітничої де відбувається перекваліфікація покій естрадників. Настрій піднесений. Тут вирішувється чи дадуть акторові роботу, визначать плату йому, а адміністратори підбирають собі номери. Віля сцени за столом комісії. Он який цюла велика — чоловіка в 20! Але не лякайтеся. Справжніх знавців тут дуже мало. Не помилимося коли скажемо, що за вибитком фахівця у співах проф. Голубева, в комісії їх немає. А найголовніше немає представників тих, для кого кваліфікуються естрадники — представників наших робітників. Адже ж опі, що виробляють всілякі вихилися на кону, вироблятимуть їх на кону околиці. Оця співакка, що має декільке он яких розмірів, що в підкоченими очима заводиться «Полубила я на печаль мою», репрезентуватиме естраду десь в садку клубу. А оцей-о статний юнак з кіндалом, у кавказькому одязі, так званий виконавець кавказьких пісень, Бадковський, що, співаючи напам'ять казачі руські пісні і зове їх кавказькими, являтиме собою у нас представника кавказьких національностей. Цікаво, невже кавказькі нації не мають пісень власною мовою?

Досить раз побувати на перекваліфікації естрадників, щоб сказати, що наша естрада тяжко хвора. Звичайно, ми маємо на увазі розмовний і співочий жанр. Тут на всі лади розводять порнографію, співають і говорять про кохання, аліменти й фінансатора. Оце й все, що помічають естрадники у нас, коли велетенським темпом розгорнулося радянське будівництво, коли всі трудящі повністю притягнуті до нього.

І лише приємним винятком можна назвати культурні виступи українських естрадників (вже є й такі): Дмитренка з оповіданнями Вухналя, Арба з оповіданнями Вишні, бандуриста Даденка з думами і артистки Пішковой, що добре виконала топа Мусоргського українською мовою. Про те й ті естрадники бракує дуже багато. Решта — халтура безпросвітна. Зауважимо ще цікаві моменти. Це-хто з естрадників старої закваски, очевидно, йдучи за «модою» на

українізацію, намагаються виступати в українським репертуаром. Скажемо, виступає артистка Русинська. Який примітивний у неї український репертуар. Розповідає вона про Грицька Очкурню, Миколу Сипатого та Яцька Носатого, що відбавля їх у пивнушці. Чи не пізнаєте ви тут вплива відомого профанатора бандури й українського мистецтва Гамалія (до речі і він сидить у кваліфікаційній комісії), що вважає себе ледве не за предтечу української естради, а тим часом загалом на естраді йому не місце. Проче вже не раз писали в газетах

І так без кінця. Всі виступи бездарні, порнографічні і нікчемні. А комісія одно знає — годувати, дає патенти на халтуру. Хто має похалиний репертуар (Гамалія, Ренський), одержує перші категорії. А справді у цю б комісію треба б було покликати більш компетентних людей — ну, скажемо, Курбаса запросити, Козинського, когось із українських музорганистів, а найголовніше, представники робітників у неї повинні бути. Ото б була б справжня перекваліфікація, що дала б більш-менш позитивні наслідки.

Скаржаться українські естрадники, що тяжко їм перед такою комісією кваліфікуватися. Вони мають рацію. Комісія не компетентна і не завжди об'єктивна. Скажемо той же Гамалія, вимагав, щоб культурному бандуристу-фахівцеві Байді-Оухові дали низьку кваліфікацію. Українській співачці Чубук комісія чомусь казала, що, мовляв, вам за рацію співати українські твори. Що до цього, можна навести багато фактів байдужого, неухважного і навіть неприхильного відношення комісії та її Посередробмиса до українських естрадників. А тимчасом між ними є багато, що заслуговують на увагу.

Прийшов час творити українську естраду. Попит на неї є, але, на жаль, Союз Робітничого не робить у цій справі, навпаки, помічається навіть пасивність. Чомусь українських естрадників менше цінять, ніж всіляких куплетистів самої низької марки, чомусь українські естрадники не мають ангажементів. Ось візьмемо наші Харківські відкриті сцени. Нікого з українських естрадників туди не запрошували. Візьмемо другий приклад. Формували колективи естради обслуговувати будинки відпочинку, — немає й там українських естрадників.

Отже на закінчення. Треба взятися за лікування естради. Коли кваліфікувати, так кваліфікувати не лише форму, але й зміст і кваліфікувати як слід. Краще заборонити виступати половині естрадників — напевне жисть їхніх номерів підвищиться. Треба, напевні, створити справжню радянську естраду. Далі треба подбати про українських естрадників. Це неприпустимо, що вони підчас, коли відбувається процес українізації, пасуть задніх зовсім незаслужено. Ми знаємо, що попит на українських естрадників є. А скажемо, коли його немає, то й Посередробмис для того, щоб регулювати попит, мусить рекомендувати артистів Кінецькінцем, знов гостро встала справа, щоб за утворення естрадного репертуара взяли наші кваліфіковані поети й письменники. Адже ж не секрет, що для естрадників в Харкові пишуть один-два чоловіки, але завжди культурних, що дбають лише за власний заробіток. І остання пропозиція: треба відразу і останнє перекваліфікувати естрадників, але за участю компетентної комісії.

Б. СІМ.

в кишень у слухачів. Цю пісню можна було б назвати професійно-жебрацькою.

Десятки пісень складають злодійський, «блатнацький» цикл пісень, сюди ж треба додати тюремну лірику і сибірську каторжну пісню опадшину. Заповнюючи пісні зі злодійського циклу, безпритульні вибирають лише героїчні пісні. Властива їм емоційність, авантюризм і своєрідна романтичність вимагає героїзму та гострих вчинків. За такого героя давно вже править Гоп со смиком з широким популярної пісні «Гоп со смиком», Чиснок чи Аряжак, Кармалюк, до героїв прилучено матроса, шофера й машиніста — очевидно, ці професії до вподоби безпритульним.

Гоп со смиком — герой на цім і на тім світі. В Бурі він не журиться й співає «Заложивши руки в брюки Я хожу пою от скуки, —

Что будешь делать коль засел». На тім світі він також думає управитися, познайомиться з Іваном Хрестеєм (Хрестилем), що

«...совсем без головы
Имет свои фабрики халвы»
і з Христом, який зовсім змінився, став спецом, фінансистом, головне ж — попрабує їду і забагатіє.

Широко розповсюджена пісня про Чиснока, безперечно переробка пісні «Маруся отравилась».

Чиснок чи Аряжак — ватажок блатаків мав таку славу, що завжди бився без ножа *), а

*) Проф. Жинкін вважає, що це пісня місцевого Харківського походження і треба читати не «вагонські», а «ващенковські» парні — від Ващенківської левади в Харкові, злодійського притулку. В. М.

цього скористувалася якимось іншою групою хлопців злодіїв та забила його. Починається ця пісня так:

«Сем часов пробило
Чиснок идет домой
А вагонские парни
Кричат «Чиснок постои».

Чиснока порізали кинжалами і вірний друг Ромашка не міг його захистити. В лікарні Чиснока хочуть спасати, Чиснок не потребує допомоги.

«Спасайте не спасайте
Мне жизнь не дорога,
Шитался атаманом
А дрался без ножа».

Чиснока урочисто ховають і могила його пишню розцвітає...

З великою охотою слухають пісню про Кармалюка який

«...Багатих убивает
Бідних награждает».

Підлітки люблять ті пісні, де згадується про «малышкунку лет двенадцати дитя» тим часом це дитя (пісня «Жила я в городі Одесі...») зарізав «восемнадцать православных, двести двадцать пять иудей». Цікава переробка цієї пісні в наші часи, пропорція лишається, але зарізав

«Восемнадцать душ рабочих
Двести двадцать буржуйов»...

Як бачимо — своєрідно тлумачений «класовий підход». В пісні «Камера шестая» теж «малышкунка» в жалем і кайтлїм говорить свої матері

«Не сходил я, мама,
Чесно работать,

Захотел я мальчик по ширмам *) гулять...».

Пісня наділяє своїх героїв такою: «овнічною красою»:

«Родила меня мать у неволі —
І с тех пор я пошел в нищету,
А природа не знала преступлений
І дала мне жігаську 2) красоту»...

Часом пісня оспівує соціально-позитивні типи: чотири брати, що полягли «за землю і волю», матрос, що боровся за волю, шофер, що не стерпів знущання городників і зарізав його то-що.

Тюремна лірика дуже багата, тут і власні дברי:

«Тюрьма, тюрьма
Какое слово!
Для всех позорна і страшна!...».

Ще досі співають старі сибірські пісні.

«Скажи, скажи, брат-товарищ,
За что ты попал в рудники?»...

Історія отамана, який зарізав батька за 4 копійки. Крім чоловічих є цикл жіночих блатнацьких пісень, їх мотиви: кохання, гради милого, милий покинув, вбивство милого, от приклад такої лірики:

«Ах зачем я себя оберегала,
На свободе, как роза, цвела
До семнадцати лет расцветала,
А потом хулигана нашла».

Якщо вам вдалося подолати труднощі добування матеріалів і ви відкриєте приховані скарби — безпритульні обладуть вас цілою антологією романсів. Старовинні, романтичні та

*) киянським. 2) злодійською.

Художня зміна

(Виставка Ленінградського т-ва «Круг»).

Наша преса досі ще надто мало уваги відводить молодим художникам, що висуваються вже після революції.

В центрі громадської уваги РСФРР стоять старі митці, чия художня обличчя склалося задовго до революції. Що правда, за 10 років радянської влади сталися значні перегрупування художніх сил: колишні новатори з «бубнового валета», що об'єдналися знову в «Т-во Московських Живописців», стали консерваторами майже академічними в своїй творчості; колишні передвижники, що організували «АХРР» пристосували свою застарілу художню форму до відбиття нового побуту, роблячи спробу намітити шляхи нового радянського жанру і навіть батальної живописі, знову висуваючись на перший план, не зважаючи на епігонство художньої форми, що в ній вони намагаються відбити новий зміст доби. На руїнах «мира мистецтва» виникає художнє об'єднання «четыре искусства», що в значній мірі ще живе професійним капіталом і традиціями свого блискучого минулого.

Боротьба цих угруповань далеко не скінчилася,—заперечувати її соціальне і художнє значіння було б наївно, але все ж остаточний суд над цими угрупованнями і добір об'єктивної цінності зі снадцини минулого, зможе підвести лише молоде художнє покоління, незважаючи тим баластом старих передреволюційних традицій, що сковують вільний ріст художників старшого покоління.

В старих художніх об'єднаннях молоді художники виступають в становищі учнів, придалюваних авторитетом поважних художників, що визначають напрямки т-ва, вони йдуть за тріумфальною колесницею їхніх успіхів, і цілком зрозумілим є те змагання молоді емансипуватися від опіки своїх колишніх учителів і виділитися в самостійні художні об'єднання то саме за останній час призвело в Москві до організації цілої низки виставок молоді: «Цеха живописцев», «Бытия», «Роста», «ОМ АХРР» і т. і.

Тим часом виставки цієї молоді в метушні художньої боротьби проходять якось непомітно. Критика лише мимохідь на них анулюється, цілком спускаючи з уваги те, що навіть ученицькі роботи цих молодих художників дають багатий матеріал, щоб міркувати про життєвість тієї чи іншої течії, що бореться на арені радянського мистецтва.

І все ж, в Москві, найбільше і найстаріше в об'єднанні молоді—«ОСТ», ауміло побороти цю інертність громадської думки. Художники «ОСТу» ауміли довести, що молодь може в своєму художньому розвитку йти не лише шляхами, що їх наперед накреслило старше художнє покоління.

Робота Г. П'янкова.

«Західництво» «ОСТу», його захоплення експресіоністичною графічністю і гонитвою за гостротю змісту за всяку ціну, можна розцінювати почасти, як хоробливий ухил, однак безперечна для всіх уже є самотність «ОСТу» серед інших художніх об'єднань і його значіння, як одного з вирішальних чинників сучасної художньої боротьби.

Далеко гірше справа стоїть у Ленінграді. Мало хто знає, що в Ленінграді існує не лише Академія Художеств, що нею керує Єсен в напрямку «Ахривського» академізму; працюють не лише давно відомі: Петров-Водкин, Матвеев, Корев, Савінов й інші, але поруч

цього на «Васильострівському монмартрі» в дуже тяжких умовах вперто добивається підвищення свого майстерства широке коло молодих художників, що їх творчість заслуговує на найсерйознішу увагу.

Молоді станкові живописці і скульптори Ленінграду, що об'єдналися в т-во при «Будинковій пресі», т-во «Круг», показують нині вже другу свою виставку. Однак, не лише в Москві, але навіть і в самому Ленінграді про ці виставки майже зовсім мовчать. Між «Остом» і «Кругом», не зважаючи на діаметрально протилежні шляхи розвитку, є деяка внутрішня схожість: обидва ці т-ва борються за культурну художню форму, беручи в західному мalarстві зразки для підвищення «якості» свого мистецтва.

Однак, якщо «Ост», переважно, повторює шляхи розвитку німецького експресіонізму, то «Круг» звертається до французів, шукаючи зразків, щоб підвищити свою художню культуру.

Звичайно, не слід відгортавати себе якоюсь то китайською стіною од усього, що діється на Заході. В плані боротьби за підвищення якості нашого мистецтва таке приєднування до світової художньої культури можна лише привітати. З цього погляду шукання наших молодих художників цілком виправдане.

Питання лише в тому, в кого і як вчитися. Адже слід не «психологічно заражуватися», від західного мистецтва, але сприймати лише його об'єктивно-цінні, формальні елементи. Проте, і в «Ості» і «Кругові», в їхньому слідуванні за західними зразками позначаються деякі небезпечні збочення.

Деяких з художників «Осту», що вперту йдуть за психологічним німецьким експресіонізмом, саме найталановитіших представників його, депривує до «урбанізму». Його сприймається абстрактно, без поправок на іншу соціальну насиченість, що одрізняє ритм радянської столиці від ритму столиць буржуазного світу: Берліна, Лондона чи Парижу (аджаз-банд, «бокс», «спорт» і т. інш.).

Інших призводить їхнє слідування до симболики і фантастики, до шукань «дрібних форм», що особливо виявилось на останній виставці «Осту» в художників Тишлера і Лабаса.

Художники «Круга» в своєму слідуванні за Гереном, Пікасо, Матісом та Марке також подекуди перегинають палку, позбавляють своє мalarство індивідуальності поверховим запозиченням, впадаючи в безвірний формалізм,

нові екзотичні романи, циганщина—нарешті, вірші поетів, починаючи з Пушкіна, — безпритульні їх знають десятками й сотнями; та механічне засвоєння віршів та романсів не до душі їм. Кожний засвоєний вірш чи романс, стимул для своєї власної творчості. Відомий вірш:

«Смотрите все, з дурша
Мой взор не охлажден годами...»

переробляється:

«Смотрите: гсем я гражданя
Я не похож совсем на вора».

чи переробка про жінку («Убийца»), що вбила зрадливого коханця, вірш того ж розміру в приспівом:

«Ах, судьи—я его любила».

Романсів—сила. Тут «Бубенцы» и «Коломбина», и «Ведная девица», и незлічима кількість варіантів про «Старий сад», «Луїгу», «сирень», то-що. Зрадлива мода одкинула «Яблочко», «Лимончик», «Чумчара», й навіть «Кіричкі» і зараз висунула на перше місце «Вублочки»—історія декласованої жінки —

«Меня несчастную
Торговку часную
Ты пожалей...»

П родина роспалася і вона

«...пемытая, тряпьем прикрытая»

Гарячі бублички тут продаю.

«Кіричкі» вже пішли в переробку, і в основного варіанту

«На окраине где то в городе
я в убогой семье родилась...»

виросло аж п'ять; в одному з них багата на пригоди історія підлітка, що

«...родился сам на Украине,
Где живет весь рабочий народ
В нашем городе Александровске

В том районе, где Копя завод».

Звичайна історія: мати вмерла, батько-п'яниця, хлопець тинявся поміж людьми, вступив на завод, звідти на військовий крейсер, брав активну участь в жовтневих боях і, нарешті, — армія Буденного:

«На коня вперед, пролетарий!
Я под грошный Буденовский клич
Ураганом несся к Украине.
Путеводной звездой был Ильич...»

Через 8 років добився до дому і знову повернувся на той же завод тільки вже свій, робітничо-селянської держави, з назвою «Комунар». Друга переробка—історія нашої революції, де є влучні характеристики, як от, наприклад, про Керенського:

«Усмирители, управители...
Александрка четвертый проник
На дела болтун, на словах патун
В убеждении сплошной маховик».

І, нарешті, «аліментні «Кіричкі».

Щоб не погало до рук безпритульних, вони швидко це перетравлюють і пристосують до свого життя. Ось «Дубинушка».

«Ей, братва, пеленцы за работу взялись,
Век на воле мы не проходим,
Я на воле бывал, в казанах ночевал
А теперь в коллективе на нарах
Ей, дубинушка ухнем...»

Ось ритм віршів Олексія Толстого:

«На вокзал мы зайдем
Сереза,
Много дырочек нарежем *)
Ну, что же...»

Ультра-еротична, що переходить в порнографію, переробка віршів Пушкіна, відгуків Не-

*) Обтираємо кишені.

красова, Нікітина, Надсона, зустрічається і Шевченко.

Підрахувавши пісенний матеріал безпритульних можна вважати, що цих пісень заготовано вже понад 200; сюди, звичайно, входять не лише пісні оригінальні, а й переробки, підробки й просто механічні запозичення. Доводиться дивуватися, що ця, в значній мірі, сепарально-ізолювана група спромоглася здобути такий значний і різноманітний матеріал.

Цим матеріалом цікавляться зараз наукові кола, як от етнографічна комісія Академії Наук, науково-дослідні кафедри літератури, Комісія живої мови при кабінеті Радянської літератури І-ту Шевченкознавства. Дійсно, матеріал заслуговує на увагу своєю тематикою, різноманітністю джерел, з яких його здобуто, своєрідною переробкою. Матеріал навіть ще не зібраний як слід, а тим паче не досліджений—робити висновки ще рано, але сказати з приводу цього характерного матеріалу де що треба.

Більшість пісень, що їх складають безпритульні овіяні романтикою: герої, його трагічна смерть, соловейко й вітер над його могилою і т. ін., має гостру емоціональну насиченість—туга до смерті, любов на віки—смерть за зраду і т. подібне; романи—екзотичні («Танго-Марго») чи дуже сентиментальні, вірші—ті, що нагадують змістом їх власне життя; переробки бувають дуже влучні, здібності до сприймання матеріалу—дуже великі.

Ми не можемо дивитися на цю своєрідну поезію з байдужістю чи призраком обивателя, творчість безпритульних вимагає до себе уваги і певного місця в ряді культурних явищ нашої доби.

В. О. МІЩАНИНОВА.

шукують рафіновано-вишуканих форм, що й одрізняє малярство французьких майстрів.

Однак, поруч цього в малярстві художників «Круга» видно зперту працю. Од «Осту» (що йому вони в значній мірі уступають що до галузі тематичної насиченості творів) художників «Круга» одрізняють прагнення істинної малярності, скомбінованої з міцною, далекою од імпресіоністичної хисткості, що форми шляху розв'язання її так вдало подано в картинах Д. Загоскіна, В. Малахіса та А. Русакова.

Окремо слід відзначити П. Осолодкова—надзвичайно своєрідного художника. Навіть лише скромні роботи його, та й ті моли б виправдати всю виставку «Круга». Якщо в творчості решти художників «Круга» завжди проглядає слідування за відомими художніми зразками, протікає вплив художньої школи, то картини Осолодкова цілком свідчать про те, що в художника є безпосереднє почуття, далеко від всякої формально-художньої партійності.

Вказання на Сурикова вже давно стало шаблонним. Однак, зовсім не намагаючись рівняти та протиставляти молодого лєнінградського художника з найбільшим майстром перед-революційного російського мистецтва, ми все ж таки мусимо відзначити у Осолодкова те ж саме міцне і обмежене почуття художнього матеріалу, ту ж таки ґрунтовність його хисту. Це свідчать за те, що од Осолодкова, що рівняючи недалеко пішов у овому художньому розвитку, ми можемо сподіватися дальшого творчого художнього росту.

Особливого інтереса виставка «Круга» набирає в зв'язку з тим, що на ній вперше з'явилися молоді лєнінградські скульптори, що їх на виставці «Круга» подано значно більш, ніж це за звичаєм спостерігається на виставках мішаного (малювничо-скульптурного) типу. Перед-революційна руська скульптура була надто бідною, і якісно і кількісно. Великий успіх, що припав на долю останніх московських виставок «Об'єднання руських скульпторів» пояснюється половиним чином тим, що на виставках «Ороу», в віданку од малювничих виставок, несподівано висунулася ціла низка талантів і імен, що створили враження швидкого росту і проєкту після-революційної руської скульптури.

Однак, нова радянська скульптура все ж таки не виростає на порожньому місці,—цілком незалежно від традицій і напрямів перед-революційної руської скульптури. Безперервність художніх традицій визнає індивідуальність сучасної скульптури. Шляхи розвитку московського «Ороу» ще задовго перед революцією, приділив у своєму напів-стилізаторському архаїзмові і примітивізмові Конєнків.

Лінії розвитку молодого лєнінградської скульптурної школи, на жаль, досі ще зовсім невідомо широкому суспільству, визначається значно складнішою низкою художніх традицій—від Паоло Трубецького, через безпосередній вплив такого великого майстра сучасної скульптури, як Олександр Матвійова—до шукань нової реалістичної скульптурної форми, рідної тому напрямку нової скульптури, що своїми творами визначив і найбільший сучасний французький майстр Аристід Майоль.

Лєнінградську і московську скульптурні школи, по суті різко відмінні одна від одної, споріднені спільне прагнення подолати стару натуралістичну і імпресіоністичну скульптурну форму. Однак, коли москвичі пробують її подолати звертаючись до джерел примітивізму та архаїзму, то лєнінградці обирають складніший і ґрунтовний шлях органічного подолання імпресіоністичної безформності, і шлях боротьби за нову реалістичну скульптуру—шлях почати вже вказаний найвеликими майстрами минулого: Мен'є, Роденом і Трубецьким.

Роботи двох надзвичайно цікавих молодих лєнінградських скульпторів-учнів А. Т. Матвійова, на виставці «Круга»—А. Малахіна і В. Капліньського свідчать про те, як багато вже встигли лєнінградці зробити на своєму шляху. Це вже не скромні ученицькі роботи, але повноцінні художні твори, що в них загальний художній шлях разом з тим забезпечує виявлення кожним з майстрів свого індивідуального художнього обличчя. Сяєє Шубіньської чистоти і ясності форми сяєє в своїх скульптурних погруддях В. В. Капліньський. Сильним майстром рельєфу виявив себе А. Малахін, своїм рельєфом «Робітник». Влия-

Багато говориться зараз про доцільне використання натуральних чинників природи: сонця, повітря і води, але не кожен ще знає, наскільки ці чинники можуть дати користі або шкоди. Ці питання такі важливі, що найширшому загальному трудящих треба з ними ознайомитись.

Зазначимо, як використати сонячні та повітряні ванни. Повітряними ваннами можна користуватися цілий рік. Холодної пори не більш, як 5 хвилин, а при енергійних руках не більш, як 15 хвилин. Як що стояти температура понад 15°—16°, то користуватися ванною можна навіть кілька годин.

Як що нема змоги багато користуватися довготривалими повітряними ваннами, то треба при першій нагоді й при звичайнісньких умовах користуватися хоч-би й не дуже довготривалими ваннами у себе вдома.

Підчас таких ванн треба зробити протяг у кімнаті, відчинити двері й вікна. Іншого часу треба одягатися в найлегший одяг.

Холодні повітряні ванни впливають на внутрішні органи так само, як і водні купелі і дуже впливають на кровообіг, на діяльність серця, легенів та нирок, значно оживляючи їх діяльність.

Окрім того, вони збільшують діяльність шкіри, а саме перспірацію (виділення газів та водяної пари), цим самим покращуючи діяльність легенів.

Рівномірний вплив повітря на велику поверхню тіла надзвичайно зміцнює всю систему. Не слід разом з цим забувати й величезної ваги вдихання свіжого повітря—кисня. Теплі повітряні ванни теж завжди корисні, не можна користуватися ними лише тоді, коли людина тяжко хвора і їй навіть заборонено рухатися.

Користуватися холодними ваннами шкідливо при хронічних хворобах дихальних органів й, особливо, небезпечно ці ванни людям, що має артеріо-склероз (затвердіння стінок артерійальних жил, а також при пороках серця). У цих випадках так само не слід користуватися й сонячними ваннами.

Сонячне проміння має надзвичайно значіння для живих істот. Ультра-червоні проміння та червона частина спектру—це основа життєвих процесів. Жовті та суміжні проміння спричиняються до розкладу вугляного ангідриду в хлорофіл, тобто сприяють утворенню органічних речовин. Сині та фіолетові проміння викликають рухові подразнення і взагалі спричиняються до вияву рухливості й прискорюють розвиток зародку. Ультрафіолетові проміння створюють кольоротворчі речовини (пігменти).

Не дуже сильне сонячне проміння збуджує червову систему, збільшує вміст речовин, збільшує вдихання кисня й видихання вугляного ангідриду й робить витривалишим організм у боротьбі з заразою (Рольє). Крім того, воно прискорює виростання, збільшує кількість гемоглобіну в крові, дуже гарно впливає на психіку, викликає бадьорий життєрадісний настрій. Концентровані сонячні проміння руйнують рослинні та тваринні клітини (Прин-

тєєм), негативно впливають на червову систему.

Уночі, коли нема сонячного світла, зменшується вдихання вугляного ангідриду та вдихання кисня (Петеконфер, Пойт), зменшується життєвий тонус і спричиняється до вияву безжизності та інстинктивного жаху.

Де-які вчені зазначають, що смага, виникаючи під впливом сонячного проміння, це спосіб захисту організму від сухості та вогкості.

Надмірне користування сонячним промінням спричиняється до половой нестриманості та половой розпусти. Ось чому ми не повинні забувати й про шкідливість надмірного користування сонячним промінням, що надто багато має теплового проміння (південне сонце) і спричиняється до сонячних ударів, до надшкірних захворювань, до повсякчасних припливів крові до голови та роздражання нирок.

Сонячні ванни, як що ними користуються в південну спеку—це нещадна та розважна витрата енергії, цілком аналогічна що до витрати енергії, як од підчас гуляння по морозу голим. Усі тварини, крім кішок, що нудяться за своїм пекучим рідним краєм—Єгиптом, у нормальному стані не люблять південної спеки й ховаються в холодок, або ж залазять у болото чи скручуються клубком, щоб була менша поверхня під впливом сонячного проміння.

Беручи на увагу те, що оказано, не слід пектися під сонцем у полудень, тобто від 11 до 5-ї години в червні й липні місяці й від 11 до 3-ї в серпні місяці.

Іншим часом слід як найбільше користуватися сонячним промінням, а щоб захистити голову від припливу крові, треба держати її трохи вище й прикривати голову солом'яним брилем або білим покривалом.

Жінкам сонячні ванни під час менструації шкодять.

Сонячні ванни починають дорослим від 15—20 хвилин (тут і лежання долілиць та горілиць), де-далі збільшуючи дозировку до 30—40 хвилин.

Дітям починаючи від 5—10 хвилин і де-далі збільшувати до 25—35 хвилин.

Після ванни треба обмиватися або купатися, плавати.

Після 10—15 хвилин купання, можна другим особам або доволі тренірованим полежати проти сонця стільки ж хвилин і знову обмиватися. Найкраща пора для сонячних ванн червень-липень-серпень і вересень. У вересні, коли зменшується сила сонячного сяння, треба робити собі сонячні ванни в полудень.

Як що зміюти користуватися сонячними та повітряними ваннами з обмиванням та купанням, то це буде найкращий спосіб боротьби з наслідками життя у вохких, темних помешканнях та з ріжними змінами в організмі в наслідок шкідливої роботи в різних професіях. Сонце, повітря та вода—найкращий лікар людства.

В. Блях.

кий до Мен'є і до інших рельєфів студійного характеру, він свідчить про серйозне переймання антикою. Характерним є те, що вишукане мистецтво рельєфу в перед-революційні роки було майже забуто не лише в нас, але й на Заході. Скульптори «Ороу» також уникають його. Тим значнішою є робота в цій галузі Малахіна і Капліньського, що позначають шляхи майбутньої монументальної скульптури.

В зв'язку з виставкою «Круга» ми можемо говорити не лише про появлення двох нових молодих скульпторів, що їхня творчість заслуговує на серйозну, громадську увагу, але й про народження цілої лєнінградської молоді скульптурної школи, що її слід характеризувати, як школу А. Т. Матвійова, за ім'ям найвидатнішого російського сучасного скульптора, хто в стінах Академії Художеств, а самого податку революції виховував всю ту скульптурну молодь, що днині виступає на виставці

«Круга». Поруч Малахіна і Капліньського заслужують на згадування М. М. Судкевер, що подав низку цікавих портретів, а також кілька молодих скульпторів.

Звичайно, на виставці «Круга» поруч робіт, що заслуговують на згадування їх, виставлено ще дуже багато кволого і нестиглого. Звичайно, декларативний загал художників «Круга», що в невизначній передмові до каталогу називають себе сливе не одинокими реформаторами цілого радянського мистецтва, але на чому не ґрунтовано. Однак, навіть того скромного малювничого матеріалу, що його подано на виставці, цілком досить, щоб судити про життєвість товариства «Круга» і щоб відзначити швидкий ріст молодого художнього покоління, що не лише в Москві, але й в Лєнінграді виявляє нові, живі сили в радянське образотворче мистецтво.

А. Альф.

Бібліографічна Комісія Української Академії Наук

І проблеми бібліографії на Україні

Значіння й потребу бібліографії в першій мірі відчуває й розуміє кожний, хто в своїй роботі систематично звертається до книжки за допомогою. Особливо в наші часи, коли книжкова продукція все збільшується й людина не має змоги оглянути всі книжки й вибрати те, що їй потрібне. Для такого перегляду не вистачило б мабуть часу в найкращих умовах, тобто, коли б уся книжкова продукція була зібрана десь разом. Через те потрібні описи книжок, зводки цих описів, потрібна бібліографія.

Перед революцією не дуже багато людей систематично звертались за допомогою до української книжки. Українські бібліотеки існували, як винятки. Українська книжкова продукція з цією була неймовірно нечисленна. При потребі, зорієнтуватись серед українських книжок було не трудно. В значній мірі через це цілосний підсумок української книжкової продукції, що з'явилась в межах колишньої Росії, складений був лише в 1883 р. М. Комаровим, хоч перші спроби часткових бібліографічних підсумовань починаються значно раніше, ще в 30-х роках XIX стол.

Після Комарова бібліографічні підсумовання українських книжок за окремі роки й за ряд років, також з'явилися, але повного бібліографічного підсумку українських книжок за всі часи існування української книжки ми не маємо й досі.

Між тим, з часу великої революції потреба в українській книжці збільшилась до небувалих розмірів. Українські школи від трудової до вищої масами втратили українську землю. З'явилися у великій кількості нові наукові установи й організації на чолі з Українською Академією Наук. Трудящі маси українського народу через українську книжку поступово виходять на шлях творення нового соціалістичного життя.

Українська книжка виходить порівнюючи в значній кількості. Книжки, статті, матеріали в різних формах з'являються й все збільшується їх кількість. Орієнтуватись в цій масі видань чим далі стає все трудніше. Починаючи з 1924 р. на допомогу стає «Літопис українського друку» в якому систематично задокументовується поточна книжкова продукція УСРР. Але задокументовуються лише цілі видання, чи то монографії, чи періодичні, а статті журналів і часом дуже важливі статті, що з'являються в газетах, залишаються не виявлені й через те не об'єктується використання їх. Залишається також невиявлена українська книжка за революційні часи до 1924 р., а також і за великий період з перед-революційних часів. Крім того, потрібують доповнень, а часом і виправлень ті великі бібліографічні підсумки, які залишили нам М. Комаров і інші, а для Західної України Із. Ом. Левицький і інші.

Потреби української школи, науки й цілого державного будівництва УСРР поширюють обсяг тої книжкової продукції, яку потрібно виявити й бібліографічно задокументувати. Водночас встала вимога забібліографувати ту літературу, що змістом торкається України, і її населення в їх історії й сучасності, і літературу, що стосується різноманітної творчості українців, де б вони й коли б вони не жили.

Накреслюється також потреба задокументувати всю книжкову продукцію, що будь коли з'явилась на території України.

Крім задокументування певних категорій книжок, статей й інших, перед українською бібліографією з часу великої революції стала на всю широчінь справа оцінки української книжки. Потрібно охарактеризувати кожну українську книжку з погляду її науковості, прибутковості для різних груп читачів.

Очевидна також потреба організувати спеціальну бібліографію.

Такий колосальний обсяг нашої чергової бібліографічної роботи примушує зупинитись на питанні про найдоцільнішу організацію ро-

Шахи й шашки

За редакцією І. Л. Янушпольського.

23 червня 1923 року.

Партія № 10. Індійська.

Відрано 8 червня на Всеукраїнському чемпіонаті в Одесі.

Білі—В. Кірілов Харків.

Чорні—Д. Грігоренко Харків.

1. d2—d4
2. c2—c4
3. K b1—c3
4. Ф d1—e2
5. K g1—f3
6. c4 : d5
7. a2—a3
8. b2 : c3
9. e2—e3
10. c3 : d4
11. C f1—d3
12. T a1—b1

K g8—f6
e7—e6
C f8—b4
d7—d5
e7—c5
Ф d8 : d5
C b4 : c3+
0—0
e5 : d4
C c8—d7
C d7—b5
C b5 : d3

13. Ф e2 : d3
14. 0—0
15. C c1—d2
16. T b1—b5
17. K f3—g5
18. f2—f4
19. T b5 : b7
20. Ф d3—b3
21. Ф d3—b3
22. C d2 : e3
23. Ф d3—e4

K b8—c6
T f8—d8
e6—e5
Ф d5—e6
Ф e6—g4
e5 : d4
d4 : e3
K f6—d5
Ф g4—h5
K c6—e7
h7—h6?

Білі дають мат за 4 ходи; 24. Фe4—h7+ Kpg8—f8 25. Фh7—h8+ Ke7—g8 26. Kg5—h7+ і 27. Фh8 : g8 X.

ХРОНІКА.

22—29 липня у Харкові відбудеться розіграш Всеукраїнського шахового турніру молоді, 17—23 р.р., по 1-му представнику з кожної округи. У фіналі турніру, крім переможців попередніх змагань, беруть участь 3 майстра. Округи, що бажають командувати своїх представників на цей турнір, надсилають заяви у ш/ш секцію ВРФК до 30 червня.

Закінчився турнір, що його зорганізував НКЗ'емсправ з ВУПЛ'ом. 1-й приз одержав т. Вуц +16 із 18. Далі Шустов +13, Гаврілов +12, Готовський і Соловейчик по +11½ і Подгурський +9.

Чемпіонат м. Полтави по шашках виграв т. Юдичев, металіст 16 років.

Матч між переможцями Всеукраїнського турнір-чемпіонату, м. Вільнером і Кіріловим, відбудеться у серпні—жовтні ц. р.

боти, про можливу її раціоналізацію з погляду економії сил і засобів, з погляду методологічної витриманості й інш. Вже перед революцією виникли на Україні бібліографічні колективи, які ставили собі завдання внести організаційний провід у цілу українську бібліографічну роботу. Особливо слід згадати ініціативу й певні заходи, які вживала бібліографічна комісія наукового т-ва ім. Шевченка у Львові. Але війна, а далі інші події не дали змоги комісії повести роботу так, як того аимагали потреби.

Революція передвинула центр українського культурного життя на радянську Україну й природно тут почали шукати відповідних організаційних форм для задоволення потреб української бібліографії. Ми вже говорили про «Літопис українського друку», але рядом цілий величезний сектор роботи залишався й залишається неорганізованим. На різних нарадах українських робітників голосно підносились думка про потребу організувати українську бібліографічну роботу. Найбільш категорично це питання було поставлено на першій конференції наукових бібліотек у Києві в кінці 1925 р. Нині можемо вважати, що певний етап на шляху до організації бібліографічної роботи на Україні вже перейдений і межу цього етапу визначає заснування Бібліографічної Комісії Української Академії Наук, до складу якої входять представники найбільш книгознавчих установ*). Завдання Комісії: об'єднувати, координувати, планувати та керувати науковою бібліографічною роботою всіх наукових установ УСРР, а як спеціальне завдання: організувати й перевести виявлення української книжкової продукції за всі попередні роки й задокументувати цю продукцію, або як ми звикли говорити,—скласти, український бібліографічний репертуар.

Щоб успішніше виконувати взяті на себе завдання, Бібліографічна Комісія УАН поступово підготовляє для себе відповідну базу—яку в першу чергу повинні скласти різні матеріали про сучасний стан бібліографічної роботи на Україні. З метою зібрати потрібний орієнтовний матеріал, Комісія, по-перше, розіслала понад 1000 анкет відповідним установам, а в найближчому часі розішле також і окремим науковим робітникам з різних га-

лузей знання. Матеріали анкет дадуть можливість скласти генеральний облік бібліографічної роботи, яка переводиться на Україну, з'ясувати хто саме й над якою темою працює, в якій мірі виконано розпочату роботу, які завдання стоять на черзі й ін.

Крім анкет, Комісія розішле—єдину для всіх установ і окремих бібліографів форму періодичних оправдань про бібліографічну роботу.

Для обліку поточної бібліографічної роботи Комісія буде складати картотеку на розпочаті й закінчені бібліографічні праці, щоб мати змогу давати оправки й консультації.

Можливо, що Комісії не пощастить розіслати форми періодичних оправдань і ін. всім установам і особам, хто працює над бібліографією. В розпорядженні комісії не було потрібних для цього джерел. Тому потрібно, аби установи й особи, які фактично працюють над бібліографією, але не одержали анкети й ін. матеріалів, самі звернулись до Комісії, висловивши своє бажання взяти активну участь в організації, колективному проведенні бібліографічної роботи на Україні.

Проблема оціночної бібліографії й органічно зв'язана з цим проблема рекомендації—потрібують також докладного й ґрунтовного з'ясування, зокрема з'ясування методів і форм оціночної бібліографії, її місця серед інших діянок бібліографічної роботи й ін. Те ж саме стосується й спеціальної бібліографії. Всі важливі питання організаційного й методологічного характеру бібліографічна Комісія УАН розподілила для її розроблення між головнішими книгознавчими установами як Всенародна Бібліотека України, Українська Книжкова Палата, Український Дослідний інститут книгознавства й ін.

Зрозуміло, що вже в першій стадії своєї роботи комісія потребує можливо ширшої допомоги. Справа організації української бібліографії нова, а разом остільки велика й складна, що тут потрібна участь найширших ког дослідників з різних галузей, а в деякій мірі і практиків, як книгари, видавці, бібліотекарі й інші.

Участь в організаційній роботі можлива й бажана в першу чергу шляхом дискусій на сторінках преси, але бажано також надіслати на адресу Комісії (УАН, Київ, бульвар Шевченка, 14) різніх міркувань, зауважень і т. ін.

М. Я.

*) «Положення» про комісію та резолюції першого її пленуму, що відбувся 11—14 квітня 1927 р. в Києві, вміщене в «Бібліотечному Збірникові», вид. Всенародної бібліотеки України, ч. 3. Київ. 1927.